

چگونه می توان کودکان و نوجوانان را به استفاده از وبسایت های مخصوص به خود ترغیب کرد؟

میترا پشتونی زاده

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

مقدمه

اینترنت با توانایی های بالا و جذابیت های ویژه ی خود، به سرعت جای خود را در زندگی روزانه ی افراد باز کرده است. در گذشته ای نه چندان دور، قدرت تلویزیون به حدی بود که حتا آرایش خانه بر اساس مکان قرارگیری تلویزیون تنظیم می گشت ولی اکنون با حضور اینترنت، می توان گفت که تلویزیون نقش کم رنگ تری را در خانواده ها به عهده دارد. شلستد^۱ (۲۰۰۵: ۲۲۲) می گوید: «در میان کاربران اینترنت، استفاده از تلویزیون کاهش یافته است و برای کسانی که سال هاست از اینترنت استفاده می کنند، دیگر رسانه ها نیز دارای جایگاه چندانی نمی باشند».

این نمونه، تنها بخش کوچکی از تأثیراتی است که ظهور اینترنت به همراه داشته است. در گذشته هر رسانه، کار خاصی را انجام می داد، مثلاً موسیقی قبلاً به رادیو اختصاص داشت و داده های اطلاعاتی در کتاب عرضه می شد. ولی اکنون، همه چیز به طور یکجا در رسانه های به نام اینترنت یافت می شود. در اینترنت می توان کتاب خواند، فیلم دید، موسیقی شنید، صحبت کرد و... (عطاران ۱۳۸۲: ۲۹).

طبق گزارش هاریگان و رینی^۲ (۲۰۰۶: ۱)، ۳۹٪ از کاربران اینترنت در آمریکا، برای تصمیم گیری در مسائل مالی، بهداشتی و پزشکی، انتخاب دانشگاه، خرید ماشین و آموزش فن یا حرفه ای جدید، استفاده از اینترنت را امری اساسی و ضروری می دانند. بقیه ی افراد نیز برای آگاهی از اخبار، وضعیت هوا، رزرو هتل، برقراری ارتباط با دیگران، خرید، سرگرمی و غیره، به اینترنت مراجعه می نمایند. می توان گفت که تقریباً استفاده از اینترنت گریزن پذیر است و هرکسی بنا بر نیاز خود به آن مراجعه می نماید. ولی توجه به نوع مخاطبان اینترنت نشان می دهد که نوجوانان و جوانان بیشتر از سایر اقشار جامعه به آن گرایش دارند، که عمده ترین دلایل این گرایش به شرح زیر است:

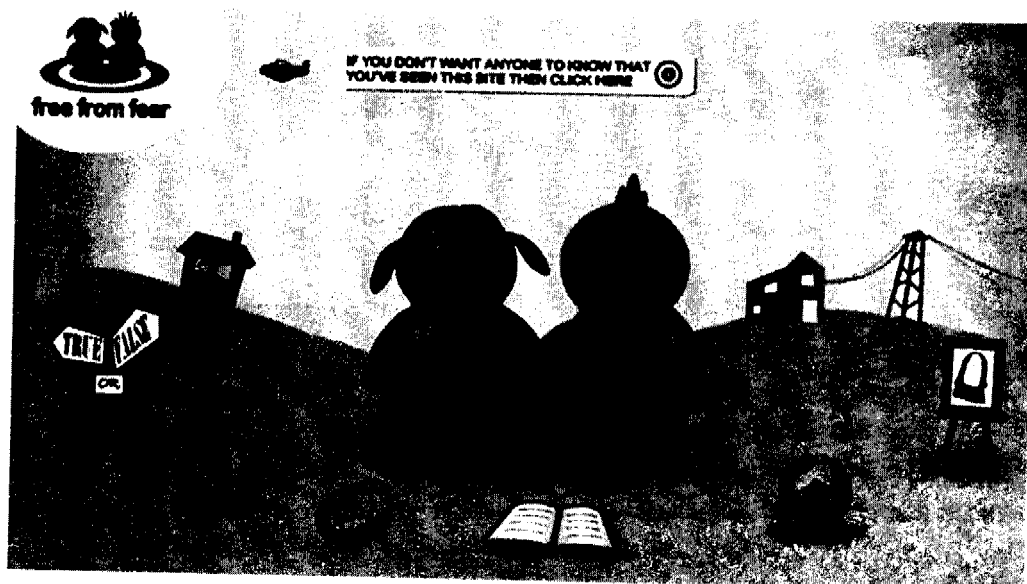
• مهیج و جذاب بودن اینترنت؛
• ایجاد احساس کنترل در نوجوانان: هنگامی که فرد با کامپیوتر و اینترنت کار می‌کند، می‌تواند به کامپیوتر فرمان دهد. در واقع کامپیوتر تابع بی‌چون و چرای فرد بوده و از او اطاعت می‌کند. این سطح از کنترل برای نوجوانان بسیار دلپذیر است؛

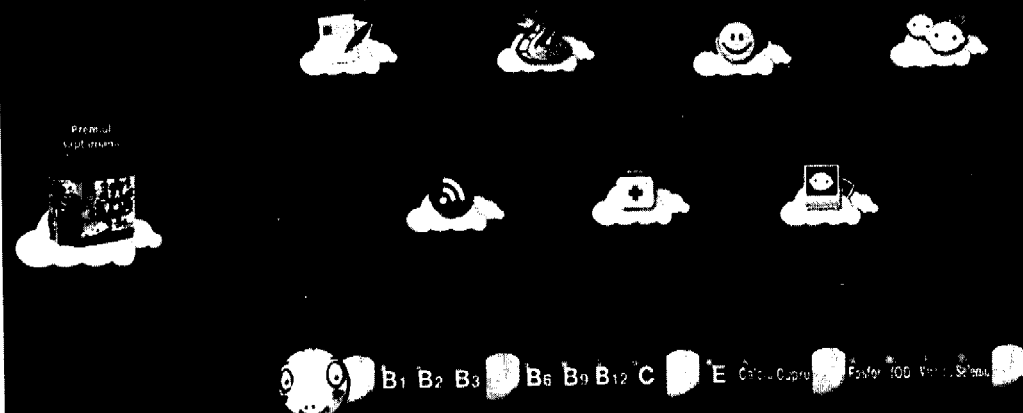
• اطلاع از جدیدترین وقایع و اطلاعات و امکان دسترسی به هر نوع اطلاعات بدون وجود هیچ‌گونه مانعی؛
• تخلیه هیجانات و احساسات: امکان ارتباط با افراد گوناگون و ویژگی گمنامی در محیط اینترنت باعث می‌گردد که نوجوانان از مطالبی سخن بگویند که از گفتن آن‌ها در زندگی واقعی خودداری می‌کنند و آرزوهای پنهان، ترس‌ها و نیازهای خود را بیان می‌کنند؛

• علاقه به کسب مهارت‌های جدید در رابطه با اینترنت و کامپیوتر: اغلب مشاغل در هزاره‌ی سوم به حداقل دانش کامپیوتری نیاز دارند و علاوه بر آن نوجوانان دوست دارند که با کامپیوتر درگیر باشند و بر آن تسلط پیدا کنند زیرا این امر باعث ایجاد احساس خوبی در نوجوانان نسبت به خودشان می‌گردد (سعیدی و شکیا ۱۳۸۴: ۴۱، ۲۲، ۴۳).

اینترنت یک انجمن جهانی است که برای اجتناب از هر گونه تلاش برای کنترل جریان اطلاعات ساخته شده است (سیبک ۱۳۷۹: ۱۶۱). از همین رو وجود هر گونه اطلاعاتی در آن احتمال دارد. در این میان افرادی که دارای تجربه و دانش کافی نباشند، دچار مشکلات متعددی خواهند شد. از جمله گروه‌هایی که در این رابطه بسیار آسیب‌پذیر می‌باشند، کودکان و نوجوانان هستند. خطرات مختلفی به علت محدودیت تجربه و دانش برای آنان در محیط اینترنت وجود دارد و ممکن است با اطلاعات مختلفی، هم‌چون موارد زیر در سایت‌ها روبه‌رو گردند:

- انواع مطالب و تصاویر مستهجن؛
 - تصاویری از قتل، خودکشی و تجلیل از قاتلان زنجیره‌ای؛
 - نوشته‌ها و تصاویر مختلفی در ترغیب و تشویق استفاده‌ی جنسی از کودکان و نوجوانان؛
 - عرضه‌ی دیدگاه‌های سیاسی و مذهبی متناقض با دیدگاه‌های مذهبی و سیاسی خانواده؛
 - آموزش ساخت انواع اسلحه و مواد مخدر؛
 - تبلیغ نژادپرستی (سیبک ۱۳۷۹: ۱۵۴، ۱۵۵)
- اما این تنها یک سکه است زیرا خطرات اینترنت، تنها نوع جدیدی از خطراتی است که ممکن است در دیگر

فضاهاى عمومى نیز وجود داشته باشد و به علاوه بسیاری از والدین، رشد فکرى فرزندان شان را مرهون اینترنت مى دانند. عصام (۱۳۷۹: ۲۷۹) در مقاله‌ی خود چنین مى نویسد: «بسیارى از معلمان، کتابداران و والدین معتقدند که اینترنت، وسیله‌ای خارق‌العاده برای کودکان به شمار می‌رود که پر از ابتکار و خلاقیت است؛ آن‌ها را مشغول می‌کند و به آن‌ها آموزش می‌دهد. امروزه بسیاری از کودکان و نوجوانان، حتا تکالیف درسی خود را به کمک آن انجام می‌دهند؛ خلاقیت‌های هنری و نمایشی خود را به این وسیله شکوفا می‌کنند، داستان می‌نویسند، با انسان‌های مختلف در آن سوی مرزها ارتباط برقرار می‌کنند و با دوستان جدیدی آشنا می‌شوند». با آگاهی از این مطالب، تمام افرادی که به نحوی با کودکان و نوجوانان درگیر هستند دچار تردید و دودلی در مورد چگونگی استفاده از اینترنت توسط کودکان و نوجوانان می‌گردند. آیا می‌توان آن‌ها را آزاد گذاشت تا در شهر شلوغ اینترنت به راحتی گردش کنند؟ یا این‌که باید به علت وجود خطرات مختلف در این شهر، آن‌ها را از استفاده از اینترنت منع نمود؟ اما راه‌حل سومی نیز برای این مشکل وجود دارد.

کودکان و نوجوانان درصد قابل توجهی از جمعیت جهان را تشکیل می‌دهند، بنابراین، این حق طبیعی آن‌هاست که از وب‌سایت‌هایی مخصوص به خود بهره‌مند گردند. در واقع پیشنهاد سوم، استفاده‌ی کودکان و نوجوانان از وب‌سایت‌های مخصوص به خود و متناسب با نیازهای شان می‌باشد. ولی بهره‌مندی از موفقیت کامل در این امر، یعنی ایجاد و حفظ علاقه در کودکان و نوجوانان به استفاده از وب‌سایت‌های مناسب کودکان و نوجوانان، و در نتیجه دور ماندن از خطرات اینترنتی، نیازمند همکاری سازمان‌ها و گروه‌های مختلفی می‌باشد که در ادامه به آن‌ها پرداخته خواهد شد.

کتابخانه و کودکان و نوجوانان

کتابداران همواره سعی داشته‌اند تا بهترین و مناسب‌ترین محل‌های اطلاعاتی را برای کاربران خود تهیه نمایند. اصل ۳ رانگاناتان، یعنی هر خواننده‌ای کتاب مخصوص خود را می‌خواهد، در تمام دوران‌ها قابل تعمیم بوده و انواع مختلف محل‌های اطلاعاتی را در بر می‌گیرد. در عصر حاضر نیز می‌توان وب‌سایت‌ها را (به عنوان جدیدترین محل‌های اطلاعاتی) که باید با توجه به نیاز خوانندگان تهیه گردند، در نظر گرفت. البته انتخاب این قسم از محل‌ها برای برخی گروه‌ها همچون کودکان و نوجوانان، دارای حساسیت خاصی می‌باشد، زیرا این گروه از کاربران دارای نیازهای اطلاعاتی خاص، مطابق با سن و روحیه‌ی خود می‌باشند که باید به آن‌ها توجه نمود.

مقید کردن کودکان و نوجوانان به کتاب، در عصر حاضر که عرصه‌ی تاخت و تاز انواع رسانه‌های دیداری - شنیداری و حضور پُر رنگ اینترنت و وب در میان این دسته از رسانه‌هاست، منطقی به نظر نمی‌رسد؛ زیرا این رسانه‌ها در کسب آگاهی، آموزش بهتر و ایجاد سرگرمی برای کودکان و نوجوانان، نقش به‌سزایی دارند (قزل‌ایاغ ۱۳۸۳: ۲۶).

کتابخانه‌ها در فراهم‌آوری مکانی سالم و خدماتی با کیفیت برای کودکان و نوجوانان، سابقه‌ای طولانی داشته‌اند (ای. ال. ای ۲۰۰۷) و در صورتی که کتابداران امروز نیز به انتخاب مناسب‌ترین وب‌سایت‌ها برای آنان مبادرت ورزند، به خوبی به رسالت خود عمل کرده و از دغدغه‌های والدین در مورد خطرات اینترنتی می‌کاهند و باری دیگر کتابخانه‌ها را به مکانی مطمئن و آرامش‌بخش برای والدین و فرزندان شان تبدیل می‌سازند.

والدین و فرزندان

نوشته‌ها، متون و راهنماهای بی‌شماری برای حفظ امنیت کودکان، نوجوانان و خانواده‌های‌شان در برابر خطرات اینترنتی نوشته شده است. استفاده از نرم‌افزارها و برنامه‌های خاص کامپیوتری برای فیلتر کردن سایت‌ها، تذکرات لازم برای فرزندان، آموزش نحوه‌ی برخورد با کودکان و نوجوانان به والدین و... نمونه‌هایی از این راهکارها هستند. اما به راستی، چند درصد از والدین از چنین راهکارهایی آگاهی داشته و یا توانایی به‌کارگیری و استفاده از آن‌ها را دارند. در واقع مشکل اصلی این است که بسیاری از والدین کمتر از فرزندان‌شان در مورد اینترنت می‌دانند (ریت^۵: ۱۳۸۱: ۳۴). حتا اگر تمامی راهکارهای گفته شده به بهترین صورت انجام گیرد ولی هیچ منبع مناسبی برای رفع نیاز کودکان و نوجوانان وجود نداشته باشد، بسیاری از کودکان و نوجوانان که دانش آن‌ها در زمینه‌ی اینترنت و فناوری‌های جدید از والدین‌شان بیشتر است، راهی برای گریز از این موانع می‌یابند. ولی اگر علاوه بر به‌کارگیری روش‌های پیشنهاد شده، وبسایت مناسب با سن آن‌ها نیز به فرزندان معرفی شود و کودکان و نوجوانان احساس کنند که به جای گذراندن ساعت‌ها برای مرور وب می‌توانند تمامی نیازهای‌شان را با مراجعه به این سایت‌ها رفع کنند، به سرکشی دیگر قسمت‌های وب کمتر نیازمند بوده و درصد برخورد آنان با خطرات نیز کاهش می‌یابد.

طراحان وبسایت

مطالعات انجام شده در مورد کودکان و بزرگسالان نشان می‌دهد که بین این دو گروه، از لحاظ رفتار اطلاعاتی در وب، نیاز اطلاعاتی، یادگیری مفاهیم و طبقه‌بندی دانش، تفاوت وجود دارد. بنابراین هر سیستم بازیابی اطلاعات یا وبسایتی که برای کودکان و نوجوانان طراحی می‌گردد باید از نیازهای اطلاعاتی کاربران، رفتار اطلاعاتی، مراحل شناخت، ساختار دانش و تجربیات آن‌ها آگاهی داشته باشد. (بیلال و ونگ^۶: ۲۰۰۵: ۱۳۰۳) به علاوه گروه‌های مختلف سنی کودکان و نوجوانان نیز دارای علایق مختلفی هستند. در نتیجه باید توجه داشت که طراحی یک وبسایت برای تمامی سنین کاری دشوار می‌باشد (دانشکده مطالعات کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آبرتا^۷: ۲۰۰۷). به طوری که هیوز-هسل و میلر^۸ (۲۰۰۶: ۱۵۵) در پژوهش خود بیان کردند که پیش از طراحی وبسایت برای نوجوانان، لازم است رده‌ی سنی گروه مخاطب به دقت تعیین شود. اگر طراحان این نکات را رعایت نمایند و به تفاوت‌های بزرگسالان و کودکان و نوجوانان توجه نشان دهند، می‌توانند وبسایتی طراحی کنند که کودکان و نوجوانان را مجذوب خود کرده و برطرف‌کننده‌ی نیازهای روحی و اطلاعاتی آن‌ها باشد.

کودکان و نوجوانان و وبسایت‌های مخصوص به آن‌ها

بسیاری از محققان معتقدند که شرکت دادن کودکان و نوجوانان در طراحی رابط سیستم، برای در نظر گرفتن توانایی‌ها و نیازهای آن‌ها امری ضروری است (لارچ، بهشتی و رحمان^۹: ۲۰۰۲: ۸۱ لارچ و دیگران^{۱۰}: ۲۰۰۴: ۱۱۴۲، هیوز-هسل و میلر^{۱۱}: ۲۰۰۶: ۱۴۷). همچنین بیلال و بشیر^{۱۲} (۲۰۰۷: ۵۲) در قسمت جمع‌بندی پیشینه‌های خود چنین می‌نویسند: «کودکان و نوجوانان در طراحی رابط‌های دیجیتالی مخصوص به خود می‌توانند در زمره‌ی صاحب‌نظران قرار گیرند و با درگیر کردن آن‌ها در فرایند طراحی می‌توان رابطی با کارایی و کیفیت بالا تهیه نمود.»

اما برخی پژوهشگران همچون دروین^{۱۳} اذعان می‌دارند که کودکان و نوجوانان در بیان منظور خود مشکل داشته و اغلب منظور خود را با کلماتی ناملموس و انتزاعی بیان می‌کنند. با این وجود، تحقیقات دیگری نشان می‌دهد که با به‌کارگیری فنون دیگری همچون نقاشی، آن‌ها می‌توانند پیشنهادهای خوبی برای پرتال‌ها و وبسایت‌های رده‌ی سنی خود ارایه کنند (لارچ و دیگران^{۱۴}: ۲۰۰۴: ۱۱۴۲).

می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که با توجه به این که کاربر نهایی این وبسایت‌ها، کودکان و نوجوانان هستند و آنان قادر به بیان نیازهای خود و ارایه‌ی پیشنهادهای قابل توجهی برای وبسایت‌ها و پرتال‌های خود هستند، بنابراین شرکت دادن آن‌ها در فرایند طراحی نه تنها بدون مورد، بلکه لازم است.

متخصصان کودک و نوجوان

کودکان و نوجوانان نیاز دارند که از اطلاعاتی برخوردار گردند که با سطح فکر، تجربیات و احساسات‌شان هماهنگی و

مناسبت داشته باشد. البته «اطلاعات مناسب» خود واژه‌ای است که تعریف دقیقی از آن وجود ندارد ولی تنها تعریفی که تا حدودی بر روی آن اتفاق نظر وجود دارد چنین است: «اطلاعاتی که مورد نیاز و تقاضای گروه مخاطب بوده و توسط همین گروه نیز خلق شده باشد» (سالیناس^{۱۲}: ۲۰۰۶: ۳۰۲). در نتیجه اطلاعات موجود در هر منبع اطلاعاتی برای کودکان و نوجوانان، از جمله وبسایت‌های مخصوص آنان، باید با این تعریف همخوانی داشته باشد. با این تفاوت که کودکان و نوجوانان به تنهایی قادر به خلق اطلاعات مورد نیاز خود نیستند. به عنوان نمونه در وبسایت‌های مخصوص آنان، باید افرادی با تخصص‌های مختلفی همچون پژوهشگران ادبیات کودک و نوجوان، روان‌شناسان، مشاوران و کتابداران کودک و نوجوان، در کنار آنان حضور داشته باشند تا به غنی کردن محتوای وبسایت کمک نمایند زیرا این گروه از افراد، به علت تخصص و تجربه‌ی ویژه‌ی خود، شناخت کاملی نسبت به کودکان و نوجوانان دارند و قادرند اطلاعات مناسبی را برای آنان فراهم آورند.

نکته‌ی دیگری که باید در نظر داشت این است که همان‌طور که معتقدیم در مورد متون چاپی حوزه‌ی کودکان و نوجوانان هرکسی قادر به نوشتن نیست و سخن گفتن به زبان آنان، بی‌تمرین و ممارست و تخصص و کسب معلومات خاص، امکان‌پذیر نیست (سلطان‌القرائی^{۱۳}: ۸۳)، در حوزه‌ی منابع دیجیتالی و وبسایت‌های کودکان و نوجوانان نیز این امر انکارناپذیر است. بنابراین فراهم‌آوری اطلاعات و محتوای وبسایت مخصوص کودکان و نوجوانان تنها از عهده‌ی افراد متخصص برمی‌آید.

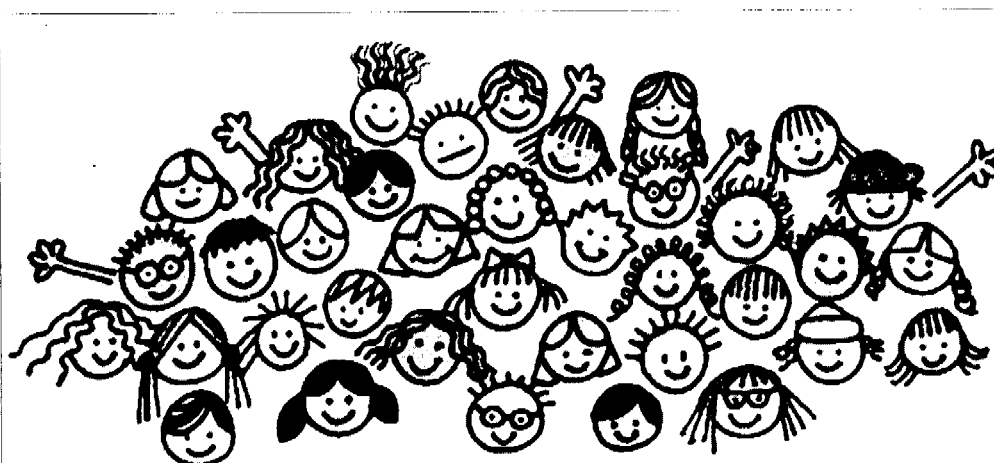
معلمان و دانش‌آموزان

در گذشته، نظام آموزشی معلم‌مدار بود و دانسته‌های دانش‌آموزان به کتاب درسی و آموزش‌های معلم محدود می‌شد؛ ولی اکنون با اعمال شیوه‌های جدید آموزشی، دانش‌آموزان باید به طرز فعالی در کلاس‌ها شرکت نمایند و «هیچ فعالیت آموزشی و پرورشی‌ای بدون بهره‌گیری از انواع منابع دانش بشری، امکان‌پذیر نیست.» (قزل‌ایاغ^{۱۴}: ۱۳۸۳: ۳۲). به علاوه مدرسه با شرایط موجود (تراکم محصل، کمبود معلم ورزیده و غیره)، دیگر تنها محیط مساعد برای تعلیم و تربیت به حساب نمی‌آید (سلطان‌القرائی^{۱۵}: ۱۳۸۴: ۱۳۹). بنابراین معلمان می‌توانند با معرفی وبسایت‌های مناسب کودکان و نوجوانان آن‌ها را با منابع و اطلاعات، در رابطه با موضوعات مختلف آشنا ساخته و در آموزش مهارت‌های مختلف و انجام تکالیف به آن‌ها کمک نمایند. به این طریق، وبسایت‌ها در کنار مدرسه‌ها می‌توانند کیفیت آموزش را بالا برده و شرایط مطلوبی را برای دانش‌آموزان مهیا نمایند.

سازمان‌های متولی امور کودکان و نوجوانان در هر کشور

فرهنگ، یکی از عناصر تأثیرگذار بر نحوه‌ی استفاده از اینترنت و طراحی وبسایت‌ها است. به‌طور مثال فرهنگ آفریقایی - آمریکایی، فرهنگی شفاهی و معتقد به ارتباط چهره به چهره است. بر همین اساس این گروه فرهنگی، به علت عدم مشاهده طرف مقابل، از ابزارهای ارتباطی اینترنت کمتر استفاده کرده و از گفت‌وگوی فرزندان‌شان در محیط اینترنت، به علت آشنایی با افراد غریبه جلوگیری می‌نمایند (جکسون^{۱۶} و دیگران^{۱۷}: ۲۰۰۶: ۴).

تلوکدر و ینو^{۱۸} (۲۰۰۶: ۱۸۴) معتقد اند که محیط‌های دیجیتالی کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه به علت تفاوت

Every Child Deserves a School Nurse

در فرهنگ (دین، زبان و اصول فردی و اجتماعی) دارای اختلاف هستند. این اختلافات شامل استفاده از تصویر و عکس، تبلیغات، زبان، پیام‌ها و عبارات و محتوا و غیره می‌باشد. بنابراین کشورهای در حال توسعه باید همواره توجه داشته باشند که برای خود، وبسایت‌هایی متناسب با نیاز و فرهنگ کشور خود تهیه نمایند تا هم فرهنگ خود را ارتقاء بخشند و هم کاربران در استفاده از وبسایت، کمتر با مشکل مواجه شوند.

بنابراین بر اساس شواهد، گفته شده که سازمان‌های متولی امور کودکان و نوجوانان در هر کشور باید طراحان وبسایت‌ها را در جهت طراحی وبسایتی مطابق با فرهنگ همان کشور تشویق و حمایت نمایند؛ زیرا هرگونه سرمایه‌گذاری بر روی کودکان و نوجوانان امروز، آینده‌ی پربارتری را برای کشور رقم زده و از بروز بسیاری از مشکلات آینده‌ی جامعه جلوگیری می‌نماید.

نتیجه‌گیری

همان‌طور که گفته شد کامیابی در ایجاد و حفظ علاقه در کودکان و نوجوانان برای استفاده از وبسایت‌های مخصوص به خود و پرهیز از جنبه‌های منفی اینترنت نیازمند همکاری تمامی سازمان‌ها و گروه‌های متولی امور کودکان و نوجوانان است. به‌طور مثال حتی اگر بهترین وبسایت‌ها با کمک طراحان وبسایت و متخصصان کودک و نوجوان تهیه گردد ولی افراد و گروه‌های درگیر با کودکان از آن‌ها آگاهی نداشته و استفاده از آن‌ها را به کودکان و نوجوانان آموزش ندهند، عملاً این فرایند با شکست مواجه می‌شود، زیرا کالای تهیه شده به دست استفاده‌کننده آن نرسیده است.

قرل‌ایاغ در کتاب خود چنین می‌نویسد: «گرچه هنوز در کشورهای در حال رشد دستیابی به رایانه برای کودکان و نوجوانان میسر نشده است، اما دورنمای تجهیز مدارس و کتابخانه‌های کودکان و نوجوانان به رایانه غیر محتمل نیست. کودکان و نوجوانان، نوگرا، تنوع طلب و عمل‌گرا هستند، لذا رایانه و ارتباط‌های ماهواره‌ای، آموختن، آگاه شدن و لذت بردن از زندگی را هیجان‌انگیز و جذاب می‌کند. گرچه در ابتدا شبکه‌ها برای بزرگسالان طراحی شده‌اند، اما امروزه به خصوص نوجوانان و جوانان در فرهنگ‌های گوناگون، استفاده‌کنندگان مستمر این ابزارها هستند.» (قرل‌ایاغ ۱۳۸۳: ۳۴۳). در نتیجه کشور ما نیز که از جمله کشورهای در حال رشد است باید از تمام توان خود استفاده کرده و با توجه به نیازهای کودکان و نوجوانان خود، در این راستا گام‌های محکمی بردارد زیرا همان‌طور که از سخنان قرل‌ایاغ نمایان است، کودکان و نوجوانان خواسته یا ناخواسته به این فناوری‌ها و به خصوص اینترنت و وبسایت‌ها علاقه‌مند بوده و از آن‌ها استفاده می‌نمایند.

منابع

۱. ریت، جوان. ۱۳۸۱. اینترنت را مهار کنید. ترجمه‌ی سارا ابراهیمی. ماهنامه‌ی آموزشی، پژوهشی و اطلاع‌رسانی ۳۰ (۳)، (آذر): ۳۴-۳۵.
۲. سعیدی، علی و ابوالقاسم شکیبا. ۱۳۸۴. روانشناسی و آسیب‌شناسی ارتباطات اینترنتی. مشهد: سنبله، آیین تربیت.
۳. سلطان‌القرایی، صادق. ۱۳۸۴. ادبیات کودکان و نوجوانان و ترویج هویت فرهنگی (مواد و خدمات کتابخانه برای کودکان و نوجوانان). تهران: دردانه.
۴. سیبوک، جین اومیکر. ۱۳۷۹. اینترنت و کودکان. ترجمه‌ی محمود حقیقت‌کاشانی. پژوهش و سنجش: ۱۵۴-۱۶۴.
۵. عصام، معصومه. ۱۳۷۹. خشونت اینترنتی علیه کودکان. پژوهش و سنجش، (بهار و تابستان): ۲۷۸-۲۸۶.
۶. عطاران، محمد. ۱۳۸۲. نوجوانی و هویت شبکه‌ای. ویژه‌نامه مجله دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه فردوسی، (بهار و تابستان): ۲۳-۳۸.
۷. قرل‌ایاغ، ثریا. ۱۳۸۳. ادبیات کودکان و نوجوانان و ترویج خواندن (مواد و خدمات کتابخانه‌ای برای کودکان و نوجوانان). تهران: سمت.

8. ALA. Great Web Sites for Kids.

9. http://www.ala.org/ala/alsc/greatwebsites/greatwebsitesforkids/great_websites.htm (accessed on September 26, 2007).

10. Bilal, Dania & Imad Bachir. 2007. Children's Interaction with Cross-Cultural and Multilingual Digital Libraries: I. Understanding Interface Design Representation. *Information Processing and Management* 43: 47-64. <http://www.elsevier.com/locate/infoproman>. (accessed on June 13, 2007).

11. Bilal, Dania & Peiling Wang. 2005. Children's Conceptual Structures of Science Categories and the Design of Web Directories. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, Vol. 12: 1303-1313. <http://www.emeraldinsight.com>. (accessed on

April 17, 2007).

12. Horrigan, John & Lee Rainie. 2006. The Internet's growing role in life's major moments. *Pew Internet & American Life Project*. <http://www.pewinternet.org/PDF/t/181/report-display.asp>. (accessed on December 24, 2006).

13. Hughes-Hassell, Sandra & Erika Thickman Miller. 2006. Public library websites for young adults: meeting the needs of today's teens online. *Library & Information Science Research* 25: 143-156. <http://www.sciencedirect.com>. (accessed on December 26, 2006).

14. Jackson, Linda A., Alexander Von Eye & Frank A. Biocca. 2006. Does Home Internet Use Influence the Academic Performance of Low-Income Children. *Developmental Psychology*, Vol. 24, No. 3:1-7. <http://www.emeraldinsight.com>. (accessed on October 25, 2006).

15. Large, Andrew, Jamshid Beheshti & Tarjin Rahman. 2002. Design Criteria for Children's Web Portals: The Users Speak Out. *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 53(13): 79-94. <http://www.emeraldinsight.com>. (accessed on April 17, 2007).

16. Large, Andrew, Jamshid Beheshti & Valerie Nasset. 2004. Designing Web Portals in Intergenerational Teams: Tow Prototype Portals for Elementary School Students. *Journal of the American Society for Information Science & Technology* 55(13): 1140-1154. <http://www.emeraldinsight.com>. (accessed on January 5, 2007).

17. Salinas, Romelia. 2006. A Content Analysis of Latina Web Content. *Library & Information Science Research* 28: 297-324. <http://www.sciencedirect.com>. (accessed on April 17, 2007).

18. School of Library and Information Studies at the University of Alberta. Optimal Reference Service for: Children. <http://slis.ualberta.ca/capo4/ivana/cappinphome.html>. (accessed on February 10, 2007).

19. Shelstad, Mark. 2005. Content Matters: Analysis of a Website Redesign. *OCLC Systems & Services*, Vol. 21, No. 3: 209-225. <http://www.emeraldinsight.com>. (accessed on January 5, 2007).

Talukder, Majharul & Paul H.P. Yeow. 2006. A Study of Technical, Marketing and Cultural Differences between Virtual Communities in Industrially Developing and Developed. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*. Vol. 18, No. 3: 184-200. <http://www.emeraldinsight.com>. (accessed on October 25, 2006).

پی نوشت:

- 1- Shelstad
- 2- Horrigan & Rainie
- 3- Sebeok
- 4- ALA
- 5- Rate
- 6- Bilal & Wang
- 7- School of Library & Information Studies at the University of Alberta
- 8- Hughes-Hassell & Miller
- 9- Large, Beheshti & Rahman
- 10 -Bilal & Bachir
- 11- Druin
- 12- Salinas
- 13- Jackson
- 14 -Talukder & Yeow